

החנוכייה של פרויקה

גנוזות בה אלא שלא עלתה בידו. שכשהיה מגיע אצל נשמות הגנוזות, היה מהרהר בהן, ומשהרהר היה ניטל ממנו כח דיבור בו נחברך, ומשניטל, נסתתם פיו, וידוע שאין סוד יוצא לאוויר העולם אלא במילים. ולפי שנאלמו מילותיו לא נתגלה סודו, אף שרצה בכך.

4

ולא רק חנוכייה של פרויקה שונה הייתה משאר חנוכיית. גם סדר הדלקת נרות שלו שונה היה. שאין הדלקה אלא בכואה של מדליק, ולא כל המדליקין שווים.

שיש בעולמו של הקב"ה מדליקין שחייהן מתוקים כדבש, ויש שחייהן מרים כלענה. ישנם כארו נישא וישנם כקנה ברוח. יש שאפילו לילות שלהם מאירים כצהרים, ויש שגם צהרים שלהם חשוכים כלילי טבת האפלים. ולפי שאמרגו שההדלקה כמדליק, ולפי שימיו של פרויקה היו חשוכים כלילותיו היה פרויקה מתקשה מאוד בהדלקת הנר. שכיצד ידליק נרות זה השורו בחשיכה? וכי אפשר להדליק

שלהבת ברמעות?

ובכך היה שונה סדר הדלקה בבית פרויקה. שלהדליק קיח בכתיים אחרים קדמה שמחה של מצווה, ולזו שכבית פרויקה עצב של ספק. ולא סתם ספק. ספק מסותר היה שהלך ונתחבר בעזרת כבי. אלא שכבי זה לא היתה לו שעה. זה היה סדר שקודם הדלקה אצל ביתו של פרויקה.

תחילה היה מתיישב אצל כורסה שלו מול חנוכייה של פח שעל אדן החלון, ומשנתיישב היה מביט בה בתחינה. פח ממתין היה לה שתתרחצה ותואיל להתיר נאד דמעות שלו.

אלא שחנוכייה שלו, סדר זמנים משלה היה לה. היו שנים שהייתה ממחרת דמעותיו, והיו שהיתה מתישה כוחו עד כלות.

כשהייתה ממחרת, היה פרויקה מודה לה בכל ליבו. שכן היה טורח ציבור קשה עליו, וידע שבני ביתו ממתינים לבכיו שקודם להדלקה. אך בשנים שנתעצלה, היה מפייסה ומלחש לעברת... "עו. חנוכייה'ה שלי. וכי אינך רואה שרבים צריכים לי? אנא ממך. קחי לך דמעות שלך. והגחי לי הדלקה שלי".

וכשכך היה אומר... הייתה מתרצת, ואז היו הרמעות זולגות מעיניו אל פמוטיה. ולא בבח אחת היו זולגות, אלא אחת ואחת. ולא נכחת אלא כמצליף, וכסדר הזה ממש.

בתחילה היו מתעצמות עיניו שלו בשל כאב שלבבו, ותוך כדי דיבור היו נקרות לרווחה בשל אימה שלבבו, וכשליבו היה בוער כסנה באש געגועים לאותן נשמות הגנוזות בחנוכייה שלו, הייתה נושרת מעינו הימנית דמעה ראשונה, חמה זולגה כבדולח, ודוגמתה ממש מן שמאלית שלו, וכיוון זולגו, היה מתקרב אצל חנוכייה שלו ומלטפה ארבע לטיפות ואחת.

אחת כנגד שיינדל ילדתו הקטנה. שניה כנגד שלימה'ה שלא הספיקו לתליו לטעום טעם מספריים. שלישית כנגד מרדכי מאיר תלמיד הישיבה אלמך. רביעית כנגד רות'ה הגדולה והאצילית שבבנותיו, והיתה עזר לטיפה אחת חמיר שית. לאחר הפסק. שכן הייתה זו כנגד אותה שהיתה סיבת כל הטיפות המכרות, וכבר אמרו חז"ל עובר ירך אמו.

ואז, משסיים סדר לטיפות, היה פרויקה שואל לאותן נשמות לטפות הטמונות בחנוכייה אותה כינה חתן נכדו "פח של נפחים..."

ומשנעלמו שניהם, היה שוכח פרויקה שערב חנוכה הוא היום, והיה מחשבות שלו נושאות אותו לעולמות אחרים המערפלים את חושי בעליהן ומביאות אותם להשמט על מקומן כבר מינן שאין בו רוח חיים חס ושלום. וכיוון שהיה כא לידי תוגה, היו קמטים שעל פניו וקמטים שבתנוייה שלו מתמזגים זה בזה ככפורת מקשה.

3

ולא שלא היו לפרויקה חנוכיית אחרות להדליק בהן. רבות היו. הייתה חנוכייה מצופה כסף שקנו לו בתו וחתנו. והייתה גם חנוכיית כסף ממש שקנו לו נכדיו ונכדותיו עם הגיעו לגיל שנכרים ונכדות מביאים בו דורונות לסבים שלהם. והיו גם שתי חנוכיית שרכש הוא בעצמו לאורך חייו מתוך תקווה להדליק בהן ולא בעלובה שלו. אלא שעם התקרב ימי החנוכה, היה שב פרויקה לחנוכיית פח שלו, ואף שהייתה מצערנו צער רב, לא היה מדליק אלא בה.

ומפני מה לא דחקו בו בנין להדליק בהן? זאת בשל מעשה שהיה.

שפעם אחת אמר לו חתן נכדו העילוי, כי מצווה חכיר בה של הדלקה שיש בה פרסומי ניסא אין ראוי לה להתקיים בפח בזוי של נפחים, ושמעלין בקודש ואין מורידין, ועוד סברות צודקות וישרות הנאמרות בליווי גודל מסתלסל, אלא שאז, תיכף כשיצאו מילים אלו מפיו, החוריר פרויקה כסדר היכל, וברכיו פקך קננים ברוח, וחלגו עיניו ארבע דמעות ואחת, ונאנח בקול גדול עד שהיה צריך לרופא שגוד עליו מנוחה לכל ימי החנוכה. ומשראו בניו כך, הניחוהו לפי שתלמידיו חכמים היו וידעו שפיקוח נפש דוחה הידור מצווה.

ולא העלו על דעתם כי פרויקה מעולם לא סבר שעליו להדליק בחנוכייה שלו מחמת חיצוניות שבה, אלא בשל פנימיות דפנימיות שבה, ולפי שידוע שפנימיות מכטלת החיצוניות, שפנימיות אמת וחיצוניות שקר, היתה פנימיות שבה מתפשטת על חיצוניות שבה, והיתה הופכת כולה למקשת אמת, ופרויקה איש אמת היה, ומשום כך הדליק דווקא בה ולא באחרות. לפי שאין לך חנוכייה ראויה לפרסם וחתמו של מלך מתנוכיית אמת שכל כולה פנימיות.

ואם תשאלו ממתי יש פנימיות בחנוכייה פנימיות? על כך אשיב לכם כאחת.

שונה הייתה בתכלית חנוכייה של פרויקה משאר חנוכיית. ששאר חנוכיית, אין בהן אלא גוף, וחנוכייה של פרויקה, גם נשמה הייתה בה, ולא נשמה אחת, אלא ארבע נשמות ואחת.

וגשמות אלו היו סיבה שכמעט ונתעלף פרויקה כשהעז בעל נכדו לננות חנוכייה שחמש נשמות כלולות בה - "פח של נפחים".

ומפני מה לא גילה סבא פרויקה לחתן נכדו סוד נשמות הגנוזות בחנוכייה שלו אף שהיה אוהבו כגופו ממש בשל תורה שהייתה בו. אם תאמרו על שמקמץ במילים היה. זה אינו. שהיה ידוע פרויקה כדברן גדול, עד כדי כך, שרק בשעת התפילה ובקריאת התורה היה מסתתם פיו. אלא שאם דברן גדול היה מפני מה שתק דווקא בעניינה של חנוכיית פח שלו? כך היא תשובת שאלה זו.

תאב וחיפן היה פרויקה מאוד לספר לאהוביו סיבה שחביבה עליו חנוכייה שלו על שום שארבע נשמות ואחת

ככל שנה, עוד בטרם הגיעו ימי החנוכה היה אפרים (פרויקה) מוציא את חנוכיית הפח הישנה מארון חדר הש"י נה שבביתו, ומניחה בידיים רועדות על אדן החלק הגדול שבסלון ביתו.

חבוטה הייתה חנוכייתו. קניה קמוטים כפניו, וכתמים שחורים שעטרו אותה שיוו לה מראה של גרוטאה. מעולם לא הבינו בני ביתו מדוע סבא פרויקה מתעקש להדליק דווקא בה.

ככל שנה, מידי נר ראשון של חנוכה, היו יוצאי חלציו מתקבצים בביתו להדלקה. היה זה מנהג שסבא פרויקה שמר בקנאות.

"אם לא תגיעו כולכם" היה אומר, "לא אדליק נרות". וכך היה נוהג סבא פרויקה לפני הדלקת נר ראשון של חנוכה.

כמצוית השעה לפני זמן ההדלקה, היה נכנס פרויקה אצל סלון ביתו והיו כולם יוצאים ומניחים אותו לכו. משיבאו היה נעל את הדלת ומתכררר עם חנוכייתו. איש לא העז להסרע לו באותם רגעים. אפילו נכדיו הקטנים ידעו. כשסבא אפרים מתכוון להדלקת נרות, הכניסה לסלון אסורה.

ולא היו יודעים בניו ובנותיו כמה זמן ישהה עמה לכו, שכן פעמים הייתה נמשכת התבודדות שלו עשרה רגעים ופעמים שהיה משהה עד רגע ההדלקה ממש. הכול לפי העניין שכפי שעוד יתבאר במקומו.

2

זה היה סדר התבודדות של פרויקה עם חנוכייה שלו. אחר שנעל את דלת סלון שלו ובדקה פעם ופעמיים שאינה ממרה את פיו, היה גורר פרויקה כורסה ישנה שלו אצל חנוכיית הפח שבחלון, ולאחר שהיה מביט שוב לעבר הדלת לידע שאין איש עמו, היה מתיישב מולה ונועץ בה עיניו.

שונה הייתה התבוננותו של פרויקה בחנוכייה שלו מהתבוננות שאר הבריות. ששאר הבריות מתבוננות בחנוכיית שלהן בשמחה וטוב לבב, והוא היה מתבונן בה בחשש ובהיסוס. ששאר הבריות מתבוננות בהן כדי לזון עיניהן מיופייך והדרן, ופרויקה היה מתבונן בה אף שהייתה מקומי טח כפניו ומפריחת כליבו.

אלא שאף רק בכך היה שונה פרויקה משאר הבריות. שדרך שאר הבריות, שלאחר ההבוננות בחנוכיית שלהן הן קמות ממקומן, נוטלות את ה"משמ" בידיהן, מדליקות הנרות, ומיד לאחר מכן מיטיבות את ליבן בשירה ואת גופן בליביות חמות. ופרויקה לא נהג כך כלל. ולא שלא רצה. רצה. ואף על פי כן לא נהג.

וכל כך למה? לפי שכשהיה אפרים מביט בה, הייתה זו מהתלת בו ומחליפה צבעיה כתחש המשכן. לרגע מאירה הייתה כוהר הקיץ שאין כמוהו לשבח, וברגע שאחריו הייתה מחשיכה את עיניו כאפלת שאול תחתיה.

וזה הייתה סיבה שבמקום שיריח נפשו בשמחה, היה אפרים מצמצם עיניו שלו. ומשנצמצמו, היה נעלם סלון שהיא והוא מצויים בו, ומשנעלם הוא, נעלמו גם קולות וריחות שדרכם לרחף בחלל ביתם של יהודים בימי החנוכה.

"נו שיינדל'ה... מתוקה'ה שלי... מה אומרת את? והרי חכמה שבבנותי את. מותר אני בהדלקה? אמרי ילדתי. האם ראוי אבא שלך להדליק חנוכייה שלו בנשמות זכות שלכם? במטותא ממך... אין לי הרשות להמתין לתשבי שיתרין קשויותי. שהדלקת נרות מצווה, וילדים שלי שאינך מכירה ממתנים לנני, ועניי עירך קרמין".

ולפי שלא חמיד היו עונות אותו חתך ומיד, היה יושב וממתין להן עד שתתרגנה לו. שמאו שהלכו מאתו נשמות שלו, היה פרויקה בקי במתרחש ברצות החיים וידע שזמן הנהגה אצלן אינו כזמן הנהגה אצלנו.

5

ורק כדי שלא יעלה על ליבכם חס ושלום, שהיה אפרים נוהג בעצמו מנהג משונה זה משום שמר נפש היה, מוסר אני מודעה זו לפניכם.

דעו לכם רבותי החשובים, שבימי עלומי ליבו של פרויקה היה מאיר באור נגהות כליבותיהם של שאר ילדי ישראל. ובאותם ימים היה אף הוא מדליק נרות שלו בחנוך כיהי יפה ומהודרת כשאר ישראל. אלא שאז באו ימי החושך והאפלה. מחנת הריכוז היהשמה, ומאו שכבו נרותיו בזה אחר זה. הפכו חייו של פרויקה לקשים ואפלים.

את נרי הראשון כיבו הקלגסים בטרבליקה הארוורה. את השני והשלישי בחלמנו. ומן "שמש" שהיא לז הופרד באכוריות על ה"רמפה" שבביורקנאו, ושם כבתה היא נגד עיניו ממש עוד כטרם הלכה אצל בית המוקד. וכל זאת משום שנרו האחרון "שלויה'ה" שהיה חמוק בזרועותיה היה בוכה. ולפי שהרצמים הארורים בני תרבות היו. ולפי שכני תרבות אינם יכולים לשמע בכיים של נרות קטנים, כיבוהו כעודו בזרועותיה, ומשככה נרה כבתה אף היא עמו. וכיוון שכבו נרות שלו, נותר פרויקה לבדו שבור ומ פריח כפתילה שכבתה וחנוכייה של פח המוטלת באשפה, שאין לה מבקשים.

זו סיבה שכשהיו ממששים באים ימי החנוכה, לא היה פרויקה יודע את נפשו. לפי שבחנוכה כיבו הארורים "שמש" שלו. וזו היתה סיבה שאהב עד כלות חנוכייה מפריחת ומקומטת. שדמתה לו. וזו סיבה שהיה מדבר עמה ומלטפה.

גם משום שארבע נשמות ואחת שלו היו טמונות בה, וגם משום שבהדלקתה היה מקיים שתי מצוות. הדלקת נר חנוכה, ה... יזכור.

6

וכן, מידי שנה היה אפרים יושב מול החנוכייה שלו ומול נרות שלו שבגן עדן. והיה עוסק עמהם במחלוקת גדולה בה נחלקו בית שמאי ובית הלל בעניין הדלקת נר חנוכה. ואף ש"לא בשמים היא" ואין משגיחים בבת קול", אף על פי כן נועץ בהם. לפי שלא היה בכוחו להכריע בספקו אם "מוסיף והולך" הוא כבית הלל, או שמא נרותיו שכבו הביאוהו אצל בית שמאי שמנהגם "פוחת והולך".

וכן היה לוחש לתנוכיה של פח שלו כאדם שנטרפה דעתו. "נו... מה דעתך את? וכי 'מוסיף והולך' אני או שמא 'פוחת והולך'...? מה אומרת את? שמצד אחד משפחה יש לי וילדים המביאים אותי בכלל מוסיף והולך והם רוב מנין, את מצד שני נרות שהיו לי כבו ואינם ועל כן אפשר ואיני אלא פוחת והולך. שהיו הם רוב בניך.

"מוכרחה את להשיב לי. שכן לא נותר בעולם שלי מי שהיך 'נרות' שהאירו בי יותר ממך. האם ראוי אני להד' ליק? שכבר ננסקה ביבנה 'הלכה כבית הלל'. ואם פחות והולך אני, חנוכייה'ה שלי, הרי ש'שמותי' אנא. שחמשה נרות היו לי ואיוותר אנכי לכבד'. ואז היה פונה אל הנשמה

האחת ושואל לה. "נו מאמא'ה... אולי את תפשטי את פ' קותיי. מה אומרת את על 'שמותי' שלך שהותרת לאנחות? וכשהיה בא פרויקה אצל שמותי אנא", היה קולו נסדק, וכתפיו רוטטות, וראשו נשמט על חזה שלו, ומגרוננו היה פורץ ככי תמרורים.

"היכן את שיינדל'ה שלי שתפשטי ספקותי כבע' בר? עני נא לי. שמא פגשתי בגן עדן את מרדכי מאיריקה הצדקיל? האם הספיק כבר לסיים ש"ס ירושלמי במתיבתא דרקייעא? שאם אינך יודעת להשיבני דבר, שמא יפשוט למדן שלי את ספקותי? או אולי את שלוימה'ה שלי ראית אצל כיסא הכבוד? או את מאמא שלנו? את רוחלה? במטותא מנייכי, לכי אצלם ואמרי להם שאין אני מדליק עד שהם באים אצלי ומתירים שמתא שלי. ש'שמותי' אנא. שמיום שהלכתם מאצלי 'פוחת והולך' אני ככית שמאי, ולא נפס' קה הלכה כמותם, ורק כשתבואו אצלי אשוב להיות 'מוסיף והולך' ככית הלל עד שאהיה ראשי להדליק".

וכשהיו יוצאות מילים אלו מפיו, היה פרויקה מרים ראשו ומתכוון כחלל סלוק שלו משתאה לראות אם נתקבלה תפילתו ואם באו נשמות שלו אצל חנוכה שלו, ובין כך ובין כך, היה צץ ועולה ניגון שבור ומרוסק מחוך לבו.

וכך היה מנגן...
"הנרות הללו... קיידיש הם... איי איי איי... קיידיש

הם... קיידיש הם... קיידיש הם... ואין לנו רשות להשתמש בהם... להשתמש בהם... אלא לראותם בלבד... איי איי איי טאטעני... והרי גלוי יודע לפניך שמעולם לא ביקשתי מאתך דבר, וגם אחר כל גזרות נשורת עלי לא הרהרתי אח' ריך. במטותא ממך טאטע... איני מבקש חלילה להשתמש בהם אלא לראותם בלבד. ואף זאת איני מבקש עבורי, אלא רק כדי שאוכל להדליק חנוכייה של פח שלי. שציוו עלינו חכמים להדליקה.

וכשהיתה תפילתו נשמעת, היה פרויקה שוב מביט בח' נוכיה שלו, והיה רואה אז "נרות" שלו כשהם באים אצלו מאחורי הפרגוד שבגן עדן העליון, וכולם מאירים כעצם השמים לטוהר, כדמעות ברולח שולגו מעיניו באותה שעה. וכיוון שכאן, לא היה עוד פרויקה "פוחת והולך", ויצא מכלל שמותי, וכיוון שכך, היה שמח עימהם, והיה ניגונו מתחזק כקול שופר של סיני.

וכך היה אומר להם בלכתם. מורגל כפי הכריות שחיים עושים חסד עם המתיים אין המתיים עושים חסד עם החיים, וצדקו דבריהם. שאני חי מת ואתם מתים חיים, ועל כן מודה אני לכם על חסד שעשיתם עמדי, על שטרחתם ובאתם אצלי להתיר אותי מספקות שלי. לכו לכם לשלום ותהא נשמתכם צרורה בצרור החיים.

ואז... אחר שהיו מסתלקים, היה שב פרויקה אצל חנוכייה שלו כשפני שלו מאירות, וכך היה אומר לה. "נו... ומה חאמרי כעת חנוכייה'ה? שוב שותקת את? וכי אינך רואה שטעות היתה בידי? וכי 'פוחת והולך אני'? לא שמותי אני ולא בן שמותי. ראי נא את דודי, את חנה'ה, את איציק, יענקל'ה, רבקי וציביה אשר חנני אלוקים בזה וכי על שכמותי ייאמר 'פוחת והולך'? איני אלא 'מוסיף והולך' וכיוון שכך, שוב מחזיב אני בהדלקתך.

"ולפי שאינך נכנית אלא ממני, במטותא מנייכי, כשלהבת שלך עולה למעלה, לכי נא אצל מאמא'ה, ואמרי לה שנוספו לי עליהם נרות. שאחים יש להם ואף אחיות. ספרי לה שפרויקה שלה מוסיף והולך עד עת שהוא בא אצלם".

וכיוון שנשתיימה הכנות שלו, היה פוחת פרויקה דלת סלון שלו, ואחר שנסתלקו בניו וכנותיו שבעולם ההוא, היו נכנסים אצלו בניו ובנותיו שכזה העולם, והיה סבא פרויקה זוקף ראשו וסוקרם כרועה למעלה, לכי נא אצל מאמא'ה, אצל חנוכייה שלו, ונטול בידו את "שמש" שלו וכידו שניה נכדים שלו, ובהם היה מדליק חנוכיית פח שלו, אותה כינה חתן נכדתו "פח של נפתים".

משסיים, היה מצביע פרויקה מביט בקורת רוח על נכדיו הרבים, ומגרוננו המשתנק מהתרגשות היו יוצאות המילים - "הנרות הללו קיידיש הם". הללו!!! והללו!!! הללו והללו!!!

"נו... ומה תאמרי כעת חנוכייה'ה? שוב שותקת את? וכי אינך רואה שטעות הייתה בידי? וכי 'פוחת והולך אני'? לא שמותי אני ולא בן שמותי. ראי נא את דודי, את חנה'ה, את איציק, יענקל'ה, רבקי וציביה אשר חנני אלוקים בזה. וכי על שכמותי ייאמר 'פוחת והולך'? איני אלא 'מוסיף והולך'..."

7

כפעם האחרונה שעסק פרויקה בהכנה להדלקת נרותיו, שינה ממנהגו, וכיבש מנכדו חיימקה שיצטרף אליו. איש לא הבין מדוע. אך כיוון שמעולם לא הרהרו אחרי אביהם, נהגו כך גם עתה.

כשנכנס חיימקה וראה סדר הכנה של סבא פרויקה כיצד מתרחש, נשתתק ונאלם, והביט בו מהפנט. כשסיים, נטל סבא פרויקה את ידו של חיימקה שקעקך עים נצרכו בה רח"ל, וכך אמר לו:

"התדע נכדי היקר מפני מה שיתפתי רק אותך בסודי הכמנס? משום שהיד שלך מקועקעת וגם שלי. משום שש' מה שלך גבוהה בדיוק כמו נשמות הגנוחות בחנוכייה שלי. וכשם שלמרות כל שעבר עלי אני מוסיף. כך אתה.

"דע לך נכדי היקר. מידי שנה בשנה לימדוני נרותי שיהודי אינו פחות והולך לעולם. תמיד מוסיף והולך הוא. גם כשנתרחק. גם אם נתקעקעה ידו.

הבטח לי חיימקה. שגם אם תרחיק נדוד, המשך לנהוג כמנהג שגיליתי לך. הא לך חנוכייה שלי. שלך היא. שאינה שייכת חנוכייה זו אלא לאלו המחשיבים עצמם פוחתים והולכים אף שמוסיפים והולכים הם".
שכל הנרות קודש הם.